

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Веселин Иванов Койчев, ПУ „Паисий Хилендарски“,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 8. Изкуства,

професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство,

научна специалност „Музикознание и музикално изкуство“.

Автор: Христиана Христова Стойкова

Тема: „Фактори в развитието на умения за джазова импровизация при пианисти. Класически и съвременни подходи“

Научен ръководител: доц. д-р Ангел Заберски, НБУ.

Представеният от докторанта комплект материали включва следните документи:

1. Заповед №3-РК-247 от 17.07.2026 г. на Ректора на НБУ за научно жури по защита на дисертационен труд;
2. Автобиография в европейски формат;
3. Автореферат;
4. Списък на научните публикации по темата на дисертацията;
5. Дисертационен труд;
6. Обща творческа биография;

Докторант Христиана Стойкова е завършила с отличие 8-годишно обучение по пиано, солфедж и теория на музиката в Школата по изкуствата към Двореца на културата, град Перник. По същото време посещава и уроци по класическа и поп-рок-джаз китара на същото място.

От предоставените документи е видно, че се е дипломирала в Нов български университет през 2020 г. като бакалавър и продължила обучението си с магистратура „Поп и джаз пиано“ към департамент „Музика“, НБУ, която завършила с отличие през 2022 г.

От 2017 до 2023 г. е корепетитор на университетския смесен хор „Фолк джаз формация“ с диригент проф. д-р Георги Петков. От 2020 г. насам работи като преподавател и корепетитор съвместно с почетен професор д-р Етиен Леви, доц. д-р Ангел Заберски, д-р Александър Байчев и гл. ас. д-р Илиян Парасков.

Успоредно с академичното си образование преподава в музикални работилници за деца във Вокална група „Мики Маус“ на Вяра Панталеева и води индивидуални уроци по пиано на деца и възрастни в Highlight Singing Academy с управител Искра Милкова-Ангелова.

Участва и печели награди на конкурси за млади инструменталисти; член е на музикални дуети/триа, работи с Камерен оркестър „Орфей“ с диригент Райчо Христов, гр. Перник, както и с Духовия оркестър – Перник с диригент Трифон Трифонов. Член е на дуета Soul Connection заедно с певицата Виктория Георгиева, както и на джаз трио Suddenly (флейта, пиано, барабани). Свири в клубове, пиано барове, арт фестивали с открити сцени, галерии, центрове за деца и възрастни с увреждания, участва и в образователни и благотворителни концерти и др. Участва в Международния конкурс за млади изпълнители на класически музикални

инструменти – Дворец на културата – Перник; Рок фестивал „Китариада“ – Перник; Фестивал July Morning – с. Камен бряг; „Нощ на Самоводската чаршия“ – Велико Търново; City Mark Art Center – София и др.

От биографията на Христиана Стойкова добивам впечатлението, че тя е старателен студент, добър изпълнител с голям творчески опит, активност и инициативност при взаимодействието с различни музиканти, относно участието в различни музикални формации и създаването на нови такива.

Дисертационният труд е структуриран в увод, четири глави, заключение, приноси, библиография и две приложения. Общият обем е 179 страници, от които основното съдържание е разгърнато в 152 страници. Използван е значителен брой източници – 240, от които 37 на кирилица, 45 на латиница и 158 интернет източници. Форматирането на източниците е ясно и коректно. Включени са Приложение № 1 – Интервю с Ангел Заберски и Приложение № 2 – Интервю с Георги Арnaudов.

В увода ясно са формулирани обект, предмет, цел, задачи и хипотеза на изследването.

Обект на изследването е процесът на формиране и развитие на уменията за джазова импровизация при пианисти в контекста на съвременното образование.

Предмет на дисертационния труд е влиянието на традиционните методи на обучение по музика, техническата подготовка, психологическите конструкции, семейната среда и дигиталните технологии върху изпълнителския модел на джаз пианиста.

Методи на изследването са:

- Теоретичен анализ – интердисциплинарен подход, включващ музикознание, педагогика и психология.
- Сравнителен анализ – съпоставка между класическите подходи за импровизация от миналото и съвременните джазови методологии.
- Емпирично изследване – базирано на педагогическата практика на автора и включващо анкетно проучване и експертно интервю.

Избраната методика позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите в дисертационния труд.

Целта на изследването е да се анализират многопластовите фактори, които влияят върху развитието на уменията за джазова импровизация при пианисти, като се предложи холистичен модел, базиран на синтеза между методиката на пианистите Бари Харис и Оскар Питърсън.

Основната хипотеза е да се докаже че фундаменталната роля на музикалните фактори - техническа подготовка и теоретични познания, като основа, върху която стъпва всеки импровизатор, може да се окажат недостатъчни, ако не бъдат подкрепени от специфични психо-физиологически и възпитателни условия, позволяващи на изпълнителя да се отърси от рестрикциите и да търси своята творческа свобода.

В началото на **първа глава** е отделено място за кратка историческа информация относно появата на джаза като стил който обединява и синтезира „... западноафриканска и европейска музика, възникнала при американски условия.“ [Азриел, 1982:47].

Разгледани са важни музикални фактори за развитие на импровизационните умения, като: връзката скала-акорд, транскрибирането и музикалния анализ на сола, ученето и транспонирането на фрази, ритмически, хармонични и мелодични вариации на кратки мотиви и фрази, създаване на ритмическо разнообразие, опознаването на 12-тактовата хармонична блус прогресия и песенната ААВА форма, развитие на хармоничния и мелодичен усет, алтероването и рехармонизирането, както и интеракцията, като спонтанен музикален диалог в реално време между членовете на една джаз група т.е. групова работа.

В главата са разгледани и исторически периоди, характеризиращи се с различен начин на музициране и със своите стилови особености, като диксиленд, биг бенд и суинг, бибоп, куул джаз, фрий джаз, боса нова, самба.

Втора глава дава интересна информация относно методологическите паралели и приемствеността в импровизационното изкуство от бароковите практики до съвременните образователни системи и технологични ресурси, като са представени и разгледани педагогическите подходи на Оскар Питърсън и Бари Харис, както и системите на Аберсолд, Хал Ленърд и мобилното приложение iReal Pro. Христиана Стойкова насочва вниманието към един интересен паралел на сравнение при подход към музициране при Basso Continuo и в джаза. Тя отбелязва че генерал басът изпълнява идентична функция на съвременния начин да се изписват джазовите стандарти (lead sheets) – със зададена хармонична структура.

Трета глава е посветена на преодоляване на потенциалния психически, когнитивен и физиологичен дискомфорт, с който биха могли да се срещнат пианистите в процеса на импровизация, чрез подходящи и индивидуално адаптирани навици за изграждане на дисциплина и устойчивост. Отделено е специално внимание за споделяне педагогическия и научен опит на видни представители на българската клавирна школа, за правилното психическо, когнитивно и физиологично изграждане на младите пианисти.

Разгледани са емоционалната интелигентност и теорията на потока, разработена от психолога Михай Чиксентмихай, като аспекти от психологията свързани с музицирането. Докторантката предлага педагогически подходи за практикуване на теориите в музикално-обучителния процес, като анализ на музикален материал, изразяване на емоция при импровизация, рефлексивни дискусии, импровизационни диалози, редуване на технически и интуитивни задачи и др.

В **четвърта глава** докторант Христина Стойкова прави сравнителен стилов анализ на емблематични изпълнения и импровизирани сола на джазови пиеси в различни стилове, суинг, бибоп, куул джаз и боса нова. Тук вниманието е насочено към значимостта на емоциите в музикалния процес, психологическата настройка, превеждаща импровизатора в двете крайности: от част в колективно преживяване, като Дюк Елингтън до главен герой изпълняващ цялото пространство, като Оскар Питерсън. Експресивността в изпълнението на Бъд Пауъл може да се интерпретира като сублимация на вътрешната му интензивна емоционалност, би могла да бъде също толкова оригинална, както и психологическата интроспекция на Бил Еванс, като начин на самонаблюдение и изследване на собствените мисли, емоции, мотиви и психични състояния.

Коректно е проведено емпирично изследване на импровизационния процес базирано на анкета, проведена сред изпълнители, намиращи се в активен творчески процес и подготовка под ръководството на доц. д-р Ангел Заберски, водещ авторитет в съвременната джазова практика и педагогика. Резултатите от анкетата подсказват, че ранната образователна среда, формира по-високо ниво на перфекционизъм и такъв тип очаквания от представянето им, блокират отпускането и потапянето им в импровизационния процес.

Дисертационният труд е оформен добре технически и съдържа събрана и систематизирана информация, доказваща твърденията. Така предложеният в труда холистичен модел не се ограничава до преподаването на конкретни джазови похвати, а предлага педагогически модел, който третира изпълнителя като единна психо-физическа цялост, минимизира когнитивното напрежение и освобождава пътя към осъзната емоционална изразителност на изпълнението.

Публикациите по дисертационния труд: три доклада в международна конференция „Млад научен форум за музика и танц“, НБУ, 2024, 2026 и 2026 г. и статия в сп. Изкуство и контекст. Институт за изследване на изкуствата, БАН, 2025 г., са свързани с проблематиката на изследването, като го допълват и доразвиват.

Направеното изследване има приносен характер. Сред описаните приноси бих извел следните: анализирани са съвременни педагогически и технологични средства за обучение в

областта на джаза и импровизацията; идентифицирани и анализирани са основните спомагателни средства, представляващи фактори в развитието на умения за джазова импровизация, както и основните бариери, възпрепятстващи свободната импровизация при младите музиканти; формулирани са практически препоръки насочени към развитието на технически умения, теоретична основа, импровизационно мислене, психологическа устойчивост и творческа автономност.

Авторефератът е направен според изискванията на съответните правилници, и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията, като дава точна представа за качеството и равнището на научното мислене.

Дисертационният труд на Христиана Стойкова е един нов изследователски опит за провеждане на систематични проучвания в полето на джазовата импровизация. В този смисъл изследването обогатява знанията в тази ниша на музикознанието.

Въз основа на цялостната ми положителна оценка за проведеното изследване на тема „Фактори в развитието на умения за джазова импровизация при пианисти. Класически и съвременни подходи“, автореферат, постигнати резултати и приноси, **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Христиана Христова Стойкова** в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство, докторска програма Музикознание и музикално изкуство.

06.09.2026 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Веселин Койчев